

Praca poglądowa

BARBARA GUGAŁA, LUCYNA BORATYN - DUBIEL,
ZDZISŁAWA CHMIEL, PAWEŁ JANUSZEWICZ

INTERNET JAKO NARZĘDZIE WIEDZY O ZDROWIU

THE INTERNET AS A SOURCE OF KNOWLEDGE ABOUT HEALTH

ИНТЕРНЕТ КАК ИНСТРУМЕНТ ЗНАНИЙ О ЗДОРОВЬЕ

ИНТЕРНЕТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗНАНЬ ПРО ЗДОРОВ'Я

Internet stał się jednym z istotnych źródeł informacji medycznej w zakresie chorób, metod leczenia, produktów medycznych oraz różnorodnych organizacji medycznych. Jednakże jakość prezentowanych informacji budzi zastrzeżenia, gdyż strony WWW prezentujące informację medyczną w dużej części nie spełniają podstawowych kryteriów jakości jakie powinna spełniać dobra strona internetowa (HON). Brak weryfikowania i oceniania jakości stron WWW przez użytkowników wskazuje na pilną potrzebę podnoszenia ich świadomości w kwestii jakości udostępnianych informacji medycznych.

SŁOWA KLUCZOWE: Internet, zdrowie, źródło informacji, rzetelność.

KEY WORDS: *the Internet, health, source of information, reliability.*

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *Интернет, здоровье, источник информации, надежность.*

КЛЮЧОВИ СЛОВА: *Интернет, здоров'я, джерело інформації, надійність.*

Internet (sieć, WWW) jest doskonałym medium komunikacyjnym i narzędziem wykorzystywanym w celu zdobywania informacji i pogłębiania wiedzy. Korzystanie z zasobów internetowych zapewnia szybki i łatwy dostęp do informacji i usług. Raport opracowany przez Internet Advertising Bureau podaje, że na świecie w 2006 roku dostęp do Internetu miało 16,9% ludzkości, czyli ponad 1,1 miliarda osób. Krajem o najwyższej liczbie osób korzystających z Internetu jest Ameryka Północna, gdzie dostęp do sieci ma 69,7% mieszkańców. Internauci z Europy stanowią 38,9% wszystkich mieszkańców kontynentu. Wśród narodów europejskich najliczniejszymi bywalcami globalnej sieci są Niemcy – 50,6 mln internautów, Brytyjczycy – 37,6 mln, Włosi – 30,8 mln i Francuzi – 30,8 mln. Polska zajmuje szóste miejsce w Europie z wynikiem 11,4 mln osób, jednak charakteryzując wzrost dostępności Internetu w latach 2000-2006 zajmuje jedno z czołowych miejsc [1]. (Tab. I i Ryc.1).

Tabela I. Liczba internautów i wzrost ich liczby w latach 2000-2006

Table I. *Number of Internet users and growth in their numbers during the period 2000-2006*

Таблиця І. Число интернет-пользователей и увеличение их численности в 2000-2006 гг.

Таблиця І. Число інтернет-користувачів і збільшення їх чисельності в 2000-2006 рр.

Państwo	Liczba internautów (mln)	Wzrost liczby internautów 2000-2006
Niemcy	50,6	111 %
Wielka Brytania	37,6	144 %
Włochy	30,8	133 %
Francja	30,8	263 %
Hiszpania	19,2	256 %
Polska	11,4	307 %
Holandia	10,8	177 %

Źródło: World Stats, styczeń 2007 [1]

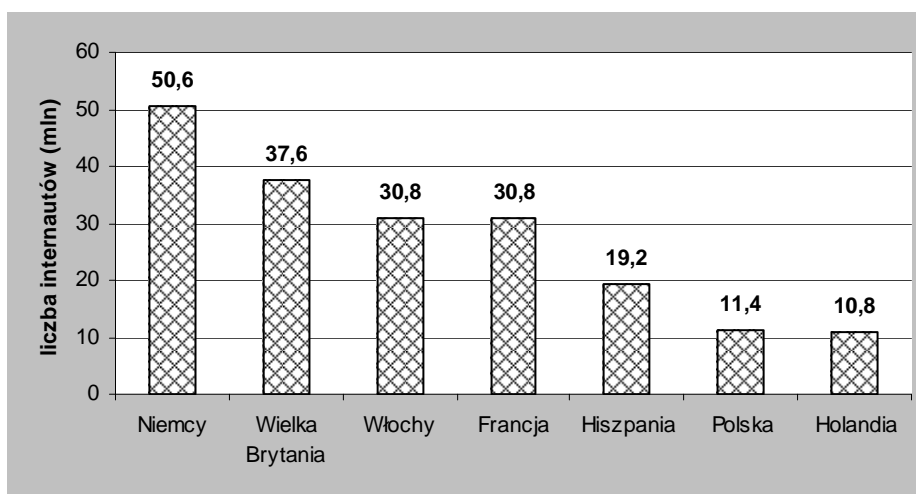

Рис.1. Liczba osób korzystających z Internetu w Europie

Fig. 1. Number of Internet users in Europe

Рис.1. Число людей, использующих Интернет в Европе

Рис.1. Число людей, що використовують Інтернет в Європі

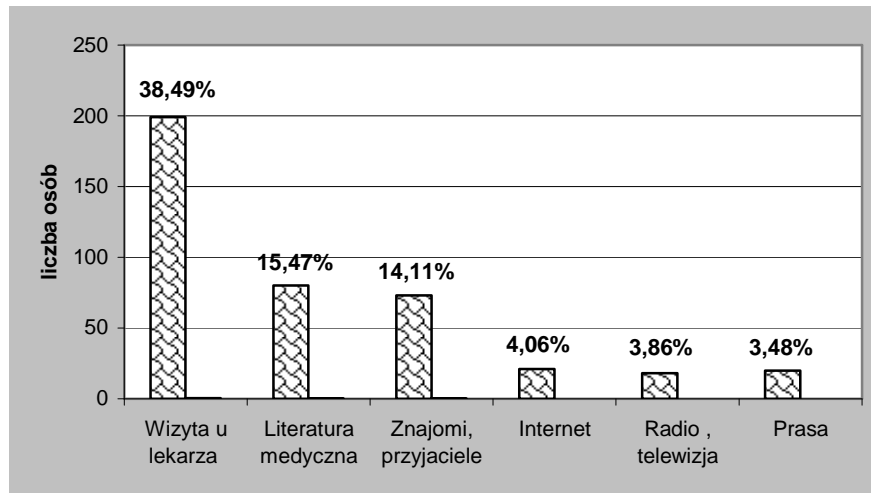
Źródło: World Stats, styczeń 2007 [1]

Badania sondażowe na losowej, reprezentatywnej próbie 1000 mieszkańców Polski w wieku 15–80 lat, przeprowadzone w kwietniu 2007 roku, podają, iż z Internetu korzysta już 66,7% Polaków [2], a ponad pięcioletni okres użytkowania sieci WWW deklaruje 25,9% respondentów [3]. Z badań wynika również, że dostęp mieszkańców Polski do Internetu z roku na rok systematycznie wzrasta [2,4]. Najpopularniejszym miejscem, w którym Polacy najczęściej korzystają z Internetu jest dom (aż 83,6%) a jeśli chodzi o częstość korzystania, to aż 68,9% ankietowanych deklaruje, że korzysta z niego codziennie lub prawie codziennie, a 18 % kilka razy w tygodniu [3].

Szeroko wyznaczona popularność Internetu jako źródła informacji, nasuwa pytanie, czy jednakową atrakcyjnością cieszy się to medium jako źródło i narzędzie informacji o zdrowiu. Badania sondażowe podają, że Polacy korzystają z Internetu medycznego oraz usług z zakresu e-zdrowia. Blisko połowa (48,2%) respondentów uważa sieć WWW za ważne źródło informacji dotyczących zdrowia, zaś 23,4% ogółu badanych jest odmiennego zdania. Ponad połowa (53,3%) oraz 80 % wszystkich internatów korzysta z Internetu medycznego [2]. Coraz powszechniejszą praktyką staje się wykorzystanie Internetu do celów zdrowotnych, co zgodne jest z obserwowaną tendencją europejską [5]. W ocenie sondażowej studentów i lekarzy stomatologów, stwierdzono, iż dla żadnego z badanych korzystających z Internetu, poziom zdobywanych tam informacji nie był wystarczający w porównaniu z podręcznikami i wykładami. Mimo dużej dostępności do Internetu, mały procent studentów (20%) korzystała z zawartych tam informacji, trochę lepiej było u lekarzy stomatologów, bo w zdobywaniu informacji z zakresu stomatologii za pośrednictwem Internetu korzystało 50% respondentów [6].

Trudnością w odnalezieniu wartościowej informacji w Internecie może być nie tylko mnogość źródeł informacji pozwalających odszukać niemal nieskończoną liczbę dokumentów o skrajnie zróżnicowanej wartości naukowej, ale również zbyt krótka historia Internetu, co uniemożliwia szukanie informacji w tzw. tradycyjnych, sprawdzonych źródłach wiadomości medycznych zamieszczonych w sieci komputerowej [7]. Dlatego osoba poszukująca rzetelnych informacji medycznych, woli opierać się na rekomendowanych podręcznikach, tradycyjnych czasopismach naukowych cieszących się uznaniem społeczności lekarskiej [6, 7]. W przypadku osób z poza środowiska medycznego, z Internetu jako źródła informacji na temat swojej choroby korzysta tylko około 4% dorosłych badanych, zaś w 38,49% w tych sprawach kieruje się do lekarzy, a 14,11% rozmawia z rodziną, przyjaciółmi i znajomymi. Kolejne wskazywane źródła to: literatura medyczna -15,47, prasa - 3,86%, telewizja, radio - 3,48% respondentów [8] (Ryc. 2). Internet jest więc podawany jako pierwsze źródło informacji medialnej.

Najczęstszym sposobem korzystania z Internetu medycznego w 92,3% przypadków było szukanie a następnie czytanie wybranych danych. Szukano również informacji, które pomogłyby w podjęciu decyzji o potrzebie konsultacji z fachowym pracownikiem medycznym [3]. Internauci poszukują informacji na temat zdrowia poprzez wprowadzenie prostych haseł głównie jedno i dwu wyrazowych do najpopularniejszych wyszukiwarek (Gogle -58,6%, Onet.pl. - 55,9%) [3], tylko w nieznacznym stopniu posługują się zaawansowanymi technikami. Większość internatów nie weryfikuje, ani nie ocenia jakości stron WWW [9]. Inne badania podają, iż internauci szukając informacji o zdrowiu za istotne wskaźniki rzetelności informacji uważali: aktualność podawanych informacji (86,7%), informacje w języku polskim (79,8%), udział fachowych pracowników medycznych w tworzeniu takich informacji (73,7%), interaktywność (66%) [2].

Ryc. 2. Źródła informacji na temat swojej choroby [8]

Fig. 2. Sources of information concerning the disease possessed

Рис. 2. Источники информации касательно своего заболевания

Рис. 2. Джерела інформації щодо свого захворювання

Należałoby zadać sobie pytanie, czy jakość polskich stron internetowych jest tak dobra, że taka weryfikacja lub jej brak nie budzi niepokoju w stosunku do konsekwencji umieszczania w sieci WWW nierzetelnych informacji o zdrowiu. Drugim pytaniem równie istotnym jest przygotowanie merytoryczne internatów do weryfikowania czytanych informacji medycznych. Odpowiedzią na te pytania będzie analiza danych z badań prowadzonych pod tym kątem. W badaniach poddano ocenie rzetelność informacji umieszczonych na stronach internetowych poświęconych dziewięciu wybranym chorobom społecznym (AIDS, alkoholizm, alergie, anoreksja, choroby serca, cukrzyca, depresja, grypa, nowotwory), przeznaczonych dla pacjentów lub zawierających informacje mogące być przydatne z punktu widzenia pacjenta. Rzetelność informacji oceniano w odniesieniu do standardu leczenia danej choroby i aktualną wiedzę na jej temat. Zasadniczym celem było sprawdzenie wiarygodności i dostępności prezentowanych informacji. Z przeprowadzonej analizy badań wynika, iż: przebadane strony internetowe w dużej części nie spełniają podstawowych kryteriów jakości, jakie powinna spełniać dobra strona internetowa. Żadna ze stron nie spełniła wszystkich (13) kryteriów oceny jakości (Tabela II).

Tylko 52% stron podaje autora strony, 59% ma jasno sformułowany cel strony, a 47% informuje, do kogo jest kierowana dana strona. Na bieżąco aktualizowanych jest 41% badanych stron. Deklaracja odpowiedzialności jest sformułowana na 29% stron, a tylko 9% z nich stosuje się do zasady ochrony danych osobowych. Tylko 17% z przebadanych stron internetowych dla pacjentów (zawierających porady dla pacjentów), a poświęconych chorobom populacyjnym, spełnia przynajmniej 7 z 13 kryteriów jakości. Najwięcej stron

dla pacjentów (38) jest stworzonych przez osoby prywatne. W większości strony te są niskiej jakości, a ich autorzy wyraźnie nie stosują się do znanych powszechnie kryteriów jakości. Najlepiej strony internetowe wypadają pod względem stosowania kryterium dostępności -76% spełnia to kryterium. Tylko 5% stron posiada logo jakości (HON lub inne). Inne systemy nie są najwyraźniej znane polskim twórcom stron WWW. Niewiele stron prezentuje informacje w sposób czytelny i uporządkowany. W większości konieczne jest szczegółowe przeszukanie strony w celu znalezienia np. informacji o autorze [10, 11].

Tabela II. Ocena jakości stron internetowych, dotyczących wybranych jednostek chorobowych [10,11]

Table II. Evaluation of the quality of web-sides concerning selected nosological units

Таблиця II. Оцінка якості веб-сайтів по отношению к некоторым единицам захворювання

Таблиця II. Оцінка якості веб-сайтів по відношенню до деяких одиниць захворювання

Jednostka chorobowa	Liczba stron spełniających przynajmniej 7 z 13 kryteriów oceny jakości	Wynik w %
AIDS	2 (z 15)	13 %
ALKOHOLIZM	2 (z 13)	15 %
ALERGIE	3 (z 10)	30 %
ANOREKSJA	0 (z 4)	0 %
CUKRZYCA	3 (z 12)	25 %
DEPRESJA	1 (z 13)	8 %
CHOROBY SERCA	2 (z 10)	20 %
GRYPA	0 (z 7)	0 %
NOWOTWORY	5 (z 19)	26 %
W SUMIE PRZEANALIZOWANO	18 (z 103)	17%

Badania dotyczące dostępu do informacji z zakresu resuscytacji, zamieszczonych na stronach internetowych oraz ich wykorzystania przez badanych, wykazały ich również, że wiadomości z zakresu resuscytacji krążeniowo-oddechowej zamieszczone na wybranych polskich stronach internetowych zawierają błędy, nie są aktualizowane i nie są zgodne z wytycznymi Europejskiej Rady Resuscytacji oraz ILCOR. Respondenci nie mieli problemu ze znalezieniem informacji dotyczących prowadzenia resuscytacji krążeniowo - oddechowej. Problem zauważono w zrozumieniu tych informacji, na co miało wpływ wykształcenie medyczne. Osoby z przygotowaniem medycznym potrafiły ocenić informacje zamieszczone na stronach internetowych i porównać je z tymi, które zawiera literatura fachowa, dokonując selekcji prawidłowych informacji. Osobom bez przygotowania medycznego trudno było zrozumieć tekst i słownictwo medyczne tym samym przyjmując bezkrytycznie i nieświadomie wszystkie informacje zamieszczone na stronach internetowych- także tych błędnych [12].

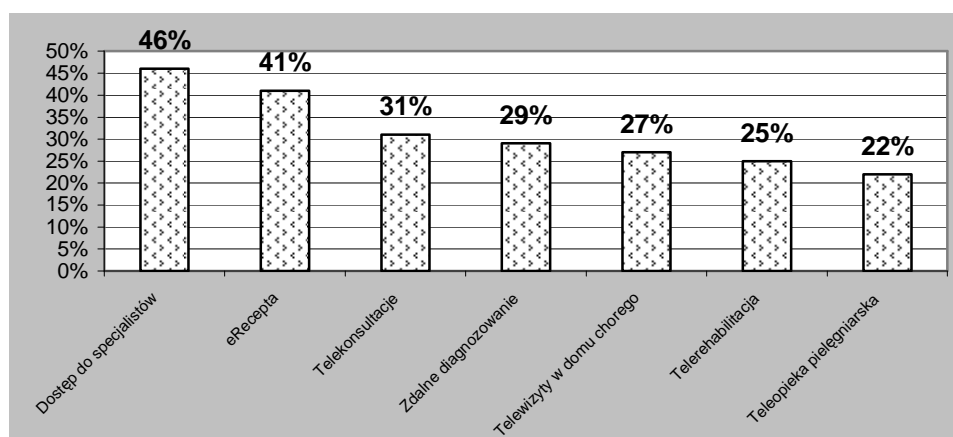
Brak weryfikowania i oceniania jakości stron WWW, wskazuje na pilną

potrzebę podnoszenia świadomości użytkowników Internetu w kwestii jakości udostępnionych informacji medycznych. Korzystanie z Internetu medycznego wpływa również na zachowania zdrowotne społeczeństwa. Chęć zmiany diety lub innych przyzwyczajeń wynikających ze stylu życia wyraziło ponad połowa z 1000 ankietowanych internatów [2]. Ten duży odsetek deklarowanej chęci zmiany przyzwyczajeń żywieniowych, połączony z brakiem umiejętności korzystania z treści umieszczanych w Internecie, może mieć wpływ np. na powstawanie zjawiska anoreksji w szczególności wśród młodych dziewcząt [13]. Edukacja jest kluczowym zagadnieniem, które pozwoli na ochronę użytkowników Internetu przed nierzetelnymi czy wręcz szkodliwymi informacjami dotyczącymi zdrowia człowieka.

Polacy zbyt rzadko posługują się Internetem jako narzędziem komunikacyjnym w sprawach związanych ze zdrowiem. Z analizy badań wynika, że tylko 5,4% badanej populacji nawiązało za pośrednictwem Internetu kontakt z lekarzem rodzinnym, lub innym specjalistą w celu przedstawienia swojego problemu zdrowotnego [2], ale byłiby bardzo zadowoleni, gdyby mogli np. kontaktować się z lekarzem przez Internet w ciągu całej doby, niezależnie od sposobu komunikacji, za pomocą czatu, poczty elektronicznej czy komunikatora internetowego [14]. Z badań TNS OBOP przeprowadzonych w czerwcu 2007r. wynika, że dwie trzecie (65%) Polaków nigdy nie słyszało o teledycynie, a 67 % nie wie o możliwości korzystania z jej usług w Polsce. Respondenci, którzy słyszeli o teledycynie, widzą w niej przede wszystkim możliwość uzyskania informacji o dostępie do specjalisty lub zamawiania wizyty poprzez internet lub telefon (22%), zdalne diagnozowanie umożliwiające pomiar parametrów życiowych (9%) czy telekonsultacje lekarzy z odległych ośrodków i operacje teleasystowane (10%).

Największym zaufaniem spośród usług teledycyny respondenci darzą informację o dostępie do specjalistów i zamawianie wizyty (46%). Na drugim miejscu jest usługa eRecepta (41%), na trzecim są telekonsultacja lekarzy i operacje teleasystowane (31%). W dalszej kolejności znalazły się: zdalne diagnozowanie (29%), telewizyty w domu chorego (27%), telerehabilitacja (25%) i teleopieka pielęgniarska (22%) [15] (Ryc.3).

Teledycyna powinna przyczynić się do zwiększania efektywności i jakości usług a w dalszej perspektywie powinna wpłynąć na zmniejszenie kosztów opieki zdrowotnej [16], dlatego jej upowszechnienie jest istotnym elementem rozwoju aktualnej ochrony zdrowia w Polsce. W świecie /np. w Anglii/, toczą się intensywne dyskusje na temat używania Internetu w pozyskiwaniu informacji o zdrowiu. W tych dyskusjach jest duży opór lekarzy i grup pacjentów, jako strony broniącej prawa do zachowania prywatności. Występują oni przeciwko używaniu tego narzędzia bez odpowiednich zabezpieczeń, chroniących prywatność "czułych" danych pacjentów uważają, że zabezpieczenia powinny być podobne do przesyłania danych bankowych lub wojskowych.

Ryc. 3. Usługi telemedycyny obdarzane zaufaniem przez respondentów [15]

Fig. 3. Tele-medicine services endowed with trust by respondents

Рис. 3. Телемедицинские услуги, которым доверяют респонденты

Рис. 3. Телемедицинські послуги, яким довіряють респонденти

Internet stał się jednym z istotnych źródeł informacji medycznej w zakresie chorób, metod leczenia, produktów medycznych oraz różnorodnych organizacji medycznych. Jednakże jakość prezentowanych w Internecie informacji dotyczących problematyki zdrowotnej może budzić wątpliwości. Nie zawsze użytkownik jest w stanie określić rzeczywiste źródło informacji oraz stwierdzić, czy są one właściwe, kompletne i aktualne. Ogólną zasadą przestrzeganą przez wszystkie rzetelne serwisy medyczne jest rozdział pomiędzy wiadomościami przeznaczonymi dla pacjentów i dla lekarzy. Podczas poszukiwań wiadomości o swojej chorobie w Internecie, warto skorzystać z certyfikatów jakości informacji medycznych. Jedną z najstarszych organizacji zajmujących się oceną i certyfikacją wiarygodnych źródeł informacji w Internecie jest Health On the Net Foundation (HON). Głównym celem tej organizacji stało się sformułowanie kodeksu zasad przygotowywania i udostępniania w Internecie informacji medycznych przeznaczonych dla laików. Kodeks ten w polskiej wersji językowej jest dostępny na stronach wspomnianej organizacji (www.hon.ch/HONcode/Polish/). Autorzy stron internetowych zawierających materiały medyczne, którzy chcą uzyskać akredytację tej organizacji, powinni, tworząc zawartość swoich serwisów, przestrzegać kodeksu HON.

WNIOSKI

1. Internet to popularne źródło pozyskiwania informacji, jest on podawany jako pierwsze źródło informacji medialnej w pozyskiwaniu informacji o zdrowiu, chorobach, problemach zdrowotnych.
2. Polskie strony WWW prezentujące informację medyczną w dużej części nie spełniają podstawowych kryteriów jakości jakie powinna spełniać dobra strona internetowa.

3. Istnieje konieczność popularyzowania elementarnych zasad oceniających wiarygodność informacji medycznych.
4. W polskim systemie ochrony zdrowia wykorzystanie nowych technologii w dostępie do usług medycznych jest mało efektywne.

B. Gugala, L. Boratyn - Dubiel, Z. Chmiel, P. Januszewicz

THE INTERNET AS A SOURCE OF KNOWLEDGE ABOUT HEALTH

SUMMARY

The Internet is gaining in popularity as an interactive tool of information worldwide as well as in Poland. Due to its growing popularity and accessibility it has an impact on social health behaviour patterns.

The analysis of scientific research data on the subject resulted in the article which aims at presenting medical professionals' and patients' expectations with respect to Internet-based medicine and at specifying their ability to verify unreliable medical information.

According to the surveys, a number of people using the Internet is annually and systematically growing. 68.9% of Poles claim to use it every day or almost every day and 18% admit to using it a few times a week. Recently, Internet-based medicine has become an important source of needed information. In the polls, it ranks first as a source of media information. Internet users search for information on health by entering simple key words into well-known search engines and then read selected information. Medical circles emphasize the necessity to introduce and popularize elementary principles evaluating the reliability of medical information, as well as of quality certificates used by editorial staff of medical web-pages.

Б. Гугала, Л. Боратын-Дубель, З. Хмель, П. Янушевич

ИНТЕРНЕТ КАК ИНСТРУМЕНТ ЗНАНИЙ О ЗДОРОВЬЕ

АННОТАЦИЯ

Интернет, как интерактивный информационный канал, становится все более популярным во всем мире, а также и в Польше. Благодаря своей растущей популярности и доступности влияет на оздоровительное поведение общества.

Предметом статьи является представление ожиданий лиц с медицинским образованием, а также пациентов, путем анализа опубликованных исследований по этому вопросу, относительно медицинского Интернета, а также определение их умения пользования способами верификации недобросовестной медицинской информации.

По данным исследования, ежегодно увеличивается число лиц использующих Интернет. 68,9% опрошенных поляков декларируют, что используют его ежедневно или почти ежедневно, а 18% - несколько раз в неделю. Медицинский Интернет стал важным источником информации. В исследованиях занимает первое место среди СМИ. Интернет-пользователи могут искать информацию на тему здоровья путем введения простых поисковых фраз в наиболее популярных поисковых системах, а затем прочитать выбранную информацию. Несмотря на высокую полезность Интернета в сфере образования пациентов, медицинские сообщества весьма скептически подходят к использованию этого средства в качестве инструмента для получения медицинской информации. В Интернете часто, представленная на сайтах информация недостоверна. Следует обратить также внимание на необходимость внедрения и популяризации элементарных принципов оценки достоверности медицинской информации и использования порталами в медицинской редакции сертификации качества информации

Б. Гугала, Л. Боратин-Дубель, З. Хмель, П. Янушевіч

ІНТЕРНЕТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗНАНЬ ПРО ЗДОРОВ'Я

АНОТАЦІЯ

Інтернет, як інтерактивний інформаційний канал, стає все більш популярним у всьому світі, а також і в Польщі. Завдяки своїй зростаючій популярності та доступності впливає на оздоровчу поведінку суспільства.

Предметом статті є представлення очікувань осіб з медичною освітою, а також пацієнтів, шляхом аналізу опублікованих досліджень з цього питання, щодо медичного Інтернету, а також визначення їх умінь користування засобами верифікації недобросовісної медичної інформації.

За даними дослідження, щорічно збільшується кількість осіб, котрі використовують Інтернет. 68,9% опитаних поляків заявили, що вони використовують його щодня або майже щодня, а 18% - кілька разів на тиждень. Медичний Інтернет став важливим джерелом інформації. У дослідженнях займає перше місце серед ЗМІ. Інтернет-користувачі можуть шукати інформацію на тему здоров'я шляхом введення простих пошукових фраз в найбільш популярних пошукових системах, а потім прочитати вибрану інформацію. Незважаючи на високу корисність Інтернету у сфері освіти пацієнтів, медичні спільноти вельми скептично підходять до використання цього засобу, як інструменту для отримання медичної інформації. В Інтернеті часто, представлена на сайтах інформація недостовірна. Слід звернути також увагу на необхідність впровадження та популяризації елементарних принципів оцінки достовірності медичної інформації та використання порталів в медичній редакції сертифікації якості інформації.

PIŚMIENNICTWO

1. Internet w Polsce i na świecie 2006, <http://www.e.gospodarka.pl> (dostęp 04.05.2007)
2. Staniszewski A., Bujnowska-Fedak M.: Korzystanie z Internetu medycznego i usług z zakresu e-zdrowia w opinii publicznej Polaków w 2007 roku. 2008. *Przew Lek* 1, 287-289.
3. Internet w Polsce I 2007-I 2008, <http://www.e.gospodarka.pl> (dostęp 01.04.2008)
4. Staniszewski A., Bujnowska-Fedak M.M., Steciwko A.: Korzystanie z Internetu medycznego przez mieszkańców Polski w 2005r. – badanie sondażowe. W: Zarządzanie i technologie informacyjne. Tom 3. Technologie informacyjne w medycynie. Wróbel Z (red). Wyd. Uniwersytetu Śląskiego. Katowice 2007.
5. Andreassen HK, Bujnowska-Fedak MM, Chronaki CE et al.: *BMC Public Health* 2007, 7:53. URL: <http://www.biomedcentral.com/1471-2458/7/53>.
6. Gałęcka-Wanatowicz D., Darczuk D. i wsp.: Ocena badania ankietowego dotyczącego najczęściej używanych źródeł wiedzy w kształceniu studentów i lekarzy stomatologii. *Porad. Stomatol.* 2007, 7 (1), 22-24.
7. Wysocki W.: Jakość informacji medycznych w Internecie. *Nowotwory*, 2006, 56 (6), 731-734.
8. Życińska K., Krupa R. i wsp.: Źródła wiedzy pacjenta na temat swojej choroby. *Fam. Med. Prim. Care Rev*, 2006, 8 (3), 816-821.
9. Właśniak K., Marcinkowski J.T.: Ocena sposobów wyszukiwania informacji o zdrowiu w Internecie przez młodzież. *Zdr. Publ* 2007, 117 (2), 164-170.
10. Dobrogowska-Schlebusch E.: Ocena jakości stron internetowych, poświęconych wybranym chorobom społecznym, skierowanych do pacjentów. *Zesz. Nauk. Och. Zdr., Zdr. Publ. Zarz.*, 2006, 4 (2), 111-117.
11. Dobrogowska-Schlebusch E.: Ocena jakości informacji medycznej dostępnej w Internecie – jako zadanie dla bibliotek / Ewa Dobrogowska-Schlebusch// W: *Biuletyn EBIB [Dokument elektroniczny]/ red. naczelny Bożena Bednarek-Michalska. - Nr 3/2007 (84) kwiecień.*

- Czasopismo elektroniczne - [Warszawa]: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich KWE, 2007. - Tryb dostępu: http://www.ebib.info/2007/84/a.php?dobrogowska_schlebusch - Tyt. z pierwszego ekranu - ISSN 1507-7187.

12. Grzeškowiak M., Dylik M.: Czy informacje dotyczące resuscytacji dostępne na polskich stronach internetowych są wiarygodne?. *Med. Intens. Rat.*, 2005, 8 (1), 13-17.

13. C u b e r T. G r y g i e l J.: Wpływ internetu na występowanie zjawiska anoreksji. *Piel. XXI w.* 2007, 3-4 (20-21), 65-70.

14. L o r e n s W.: e-medycyna w praktyce; certyfikat nowoczesności. *Menedżer Zdrowia* 2007, 42-46.

15. TNS OBOP. Postawy Polaków wobec technologii teleinformatycznych mających zastosowanie w medycynie. (Badanie Omnibus zrealizowanego w okresie 22-26 czerwca 2007 r. na ogólnopolskiej, reprezentatywnej próbie 1004 Polaków w wieku 15 lat i więcej).

16. M c G e a d y D., K u j a l a J. I l v o n e n K.: The impact of patient physician web messaging on healthcare service provision. *Int J Med Inform.*, 2008, 77, 17-23.

Data otrzymania: 28.01.2010.

Adres Autorów: Barbara Gugała, Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Medyczny, Instytut Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu, ul. Warzywna 1, 35-959 Rzeszów.